

UN ȚĂRAN PATRIOT, IACOB ROTAR DIN VAD (1890-1976)

Gheorghe FARAON¹

A PATRIOT PEASANT, IACOB ROTAR FROM VAD (1890-1976)

ABSTRACT

The present article shows the life and actions of a simple man from Făgăraș County during the stormy period at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century.

The period includes the experiences felt by the Romanians of Transylvania once the World War I has begun, war during which the Romanians were forced to fight for a cause which did not represent them, but also the joy felt at the end of the war when the Great Union was realized.

This man was one of those Romanians who had the privilege to personally participate at the Great Union in Alba Iulia, himself describing the accomplishment feelings felt in that glorious day of the Romanian nation.

Keywords: patriot, peasant, Iacob Rotar, Vad, war, Great Union.

O trăsătură aparte îl distingea de ceilalți săteni pe harnicul țăran Iacob Rotar: conștiința sa de neam, manifestându-se ca bun român. Nu o afirmare zgomotoasă și ipocrită a acestui nobil și subtil sentiment, ci una firească, discretă, rezultând din atitudini și acțiuni.

S-a născut în localitatea Vad, județul Brașov, în data de 15 august 1890, din părinții Ioan Rotar și Maria, născută Mărginean, la nr. 77, într-o familie formată din patru copii, și a decedat la 30 octombrie 1976².

În anul 1913 se căsătorește cu Ana, născută Strâmbu (Fig. 2).

A urmat apoi parcursul firesc pe care-l găsim și la alți tineri din zonele mărginașe ale Imperiului Austro-Ungar și anume plecarea în America, pentru a câștiga avere. Conform unei liste întocmite de noi³, aflăm că intră în America în 26.03.1912, prin portul New-York, de unde pleacă spre Ohio. Conform spuselor băiatului său, Gheorghe Rotar⁴, acesta a fost plecat de două ori în America (Fig. 1).

Mai târziu, în anul 1914, la izbucnirea războiului, Primăria din Vad a comunicat Preturii din Șercaia că buni de armată erau 183 de bărbați, din care 83 erau în America, 20 în București, iar 80 au fost mobilizați, printre aceștia găsindu-l și pe Iacob Rotar (Anexa 1, poziția 173). După informațiile noastre, acesta „a fost înrolat în vara anului 1914, în armata austro-maghiară împreună cu Tamaș Mărginean, fiind

¹ Muzeograf-consevator, doctorand în istorie, Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”, Făgăraș; e-mail: geo.faraon@yahoo.com.

² *Protocolul Matricular al Botezaților, din parohia Gr. Catolică a Vadului*, poziția 38/1890.

³ Gh. Faraon, *Contribuții la istoria Țării Făgărașului. Emigrarea vădenilor în America*, mss. în Biblioteca-Fond documentar a Muzeului Țării Făgărașului „Valer Literat”, f. 18, tabel, poziția 177.

⁴ Gheorghe Rotar, localitatea Vad, nr. 190.

trimiși pe frontul din Galiția”⁵. A suportat rigorile războiului timp de doi ani, frământat de ideea inutilității sacrificiului pentru o cauză străină neamului românesc (Fig. 3). Cu riscul de a fi prins, condamnat și împușcat, acesta se hotărăște să părăsească frontul.

Într-o noapte întunecoasă părăsește tranșeele împreună cu Tamaș Mărginean, care, timorat de imprezibilul situației, se întoarce, apoi va cădea prizonier la ruși, de unde se va întoarce abia în anul 1932, după 18 ani de prizonierat⁶. Câteva luni i-au trebuit lui Iacob Rotar să ajungă acasă în Vad, el mergând doar noaptea, pe căi ocolite și prin păduri, pe data de 6 decembrie 1916 (de Sf. Nicolae) ajungând la Homorod, iar de acolo, într-o noapte, a ajuns acasă.

A stat ascuns în casă sau în șură, ori prin împrejurimi, seara după ce se înnopta mai făcea treabă prin curte îmbrăcat în hainele soției. A fost căutat des de jandarmii unguri de la Șercaia, însă de fiecare dată soția sa spunea că este „plecat cătană”.

Atunci când se îndesau controalele acesta se refugia în pădure sau pleca câte o lună sau două de acasă (Fig. 4). La sfârșitul anului 1918, când frontul se clatină, iar sfârșitul războiului era previzibil, Iacob Rotaru iese la lumină.

După prăbușirea frontului și descompunerea statului Austro-Ungar, a apărut o perioadă în care populația zonei a trebuit să se organizeze singură, pentru a prelua puterea de la fostele autorități și să se apere, având în vedere că armatele erau în dezintegrare, iar armata germană se retrăgea înfrântă. Astfel, la „11 noiembrie 1918, la Banca Furnica din Făgăraș, la 5 p.m. a avut loc adunarea românilor făgărășeni, în care s-a hotărât organizarea românilor din zonă prin crearea sfatului sătesc și a gărziilor naționale, în satele și comunele făgărășene”⁷.

În localitatea noastră au fost aleși ca președinte al Sfatului sătesc părintele Ioan Bunea, iar al Gărzii naționale dr. Nicolae Boeriu⁸; printre membrii Gărzii naționale îl regăsim și pe Iacob Rotar/iu⁹.

Aprăpiindu-se ziua de 1 decembrie 1918, Marele Sfat Național al românilor din Ungaria și Transilvania convocase, la Alba Iulia, Marea Adunare Națională, care avea să decidă desfacerea Transilvaniei de Ungaria și alipirea ei la România.

Populația satelor era chemată să aleagă câte doi delegați care să participe. Vadul s-a conformat și i-a delegat pe Iacob Rotar și Nicolae Păsărar. Ei se vor pregăti și vor pleca din timp, cu căruța lui Iacob Rotar. Drumul a fost anevoios și a fost parcurs cu fereală pentru a evita unitățile maghiare de jandarmi, care încă mai erau active pe alocuri.

Căruțele cu delegații români mergeau animate pe o parte a drumului, în timp ce pe partea cealaltă a drumului mășăluiau tăcute, tun după tun, oștile înfrânte ale lui

⁵ Gh. Faraon, *Contribuții la istoria Țării Făgărașului. Participarea vădenilor la Primul Război Mondial*, în: „Acta Terrae Fogarasiensis”, III, 2014, p. 182.

⁶ Valeriu Crișan, *Stări din Rusia, ce povestește un român făgărășean, care s-a întors acum acasă din Rusia, unde a stat ca prizonier timp de 18 ani*, în: „Unirea Poporului”, XV, nr. 10/12 martie 1933, Blaj, p. 2-4.

⁷ Nicolae Borzea de Viști, *Organizarea românilor în orașul Făgăraș din Țara Voievozilor Români, la 11 nov. 1918*, Făgăraș, 1925, p. 47.

⁸ *Ibidem*, p. 50.

⁹ Vezi Anexa 1.

Wilhelm al II-lea care se retrăgeau din România. Pe lângă cei delegați s-au deplasat la Alba mulțime de români, pe jos sau călare, cu căruțele și trenurile, împodobite cu crengi de brad și drapele tricolore.

Gărzile naționale românești asigurau deplasarea participanților. Trenurile ajungeau din jumătate în jumătate de oră, în cântece și entuziasm. Mulți au fost însă împiedicați să ajungă la adunare de către jandarmi, primari, prefecti sau șefi de gară, care încă mai reprezentau interesele guvernului maghiar de la Budapesta. Cu toate acestea, peste o sută de mii de români au fost prezenți pe 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, defilând în centrul orașului cu steaguri tricolore și pancarte, cântând *Deșteaptă-te române*, în timp ce clopotele bisericilor băteau neîncetat.

Era o zi cu soare, zăpadă, steaguri și bucurie. Pe piepturile tuturor erau prinse cocarde tricolore, ordinea era asigurată de civili cu banderole tricolore la braț. Adunarea s-a desfășurat pe Câmpul lui Horea, cu multe discursuri, cântece patriotice și entuziasm. Toată suflarea și-a exprimat voința nestrămutată de libertate, independență națională și alipirea la România. Tot la această adunare s-a hotărât înființarea Consiliului Dirigent, cu rol de Guvern Provizoriu al Transilvaniei, care îi va conduce destinele până la alegerile legislative din 1 noiembrie 1919, primele alegeri cu scrutin universal din România.

Delegații vădenilor au ajuns la timp, având astfel privilegiul de a asculta de la tribuna oficială discursurile lui Vasile Goldiș, Gheorghe Pop de Băsești și a altor influenți vorbitori, asistând astfel la acest eveniment unic al națiunii lor, votarea plebiscitară a unirii Transilvaniei cu România, într-un entuziasm delirant, în bătaia clopotelor bisericilor, fâlfăitul steagurilor tricolore și răsunetul cântecului *Deșteaptă-te române*.

Au trecut ani de la Unire fără ca Iacob Rotar să fie atașat unui partid politic, pentru a ajunge în fruntea treburilor obștești. A preferat să trăiască simplu, modest, retras și tăcut. A dus o viață austeră, de muncă dârză, fără răgaz, reușind să crească șase copii, patru băieți și două fete (Fig. 5).

La 50 de ani de la unire, în anul 1968, Iacob Rotar, în etate de 78 de ani, a avut din nou prilejul să calce pe Câmpul lui Horea, unde poporul român din Transilvania își hotărâse soarta la 1 decembrie 1918. A fost invitat, împreună cu alți participanți supraviețuitori ai evenimentului istoric, la festivitățile comemorative ale semicentenarului, fiind felicitat de președintele de atunci al statului român, Nicolae Ceaușescu, primind medalia comemorativă „Semicentenarul unirii Transilvaniei cu România 1968”¹⁰.

Iacob Rotar și-a păstrat până la urmă sentimentele sale românești, cerând discret soție sale să fie înmormântat în vechiul port românesc național, cu cioareci din pănură albă, cămașă, șerpar și cheptar.

¹⁰ Vezi Anexa 2.

ANEXE

I

Tabel nominal cu persoanele din Vad care au fost încorporate în Primul Război Mondial, 1914-1918. Iacob Rotar poziția 173.

The image shows two pages of a handwritten nominal table. The left page lists names from 170 to 179, and the right page lists names from 180 to 189. The columns include 'Numele și prenumele', 'Data nașterii', 'Locul nașterii', 'Data începerii serviciului militar', 'Data încorporării', 'Data eliberării', 'Observații', and 'Semnătură'. The names are written in cursive, and the table is filled with checkmarks and dates.

II

Tabel nominal cu foștii membri ai Gărzii Naționale din Vad, 1918-1919. Iacob Rotar, poziția 12

The image shows a photograph of a handwritten nominal table. The table has several columns, including 'Numele și prenumele', 'Data nașterii', 'Locul nașterii', 'Data începerii serviciului militar', 'Data încorporării', 'Data eliberării', and 'Observații'. The names are written in cursive, and the table is filled with checkmarks and dates.

The image shows a close-up photograph of the handwritten nominal table. The names listed are: Boeriu Stefan, Moldovan Gheorghe, Borcea Nicolae, Raica Valeriu, Urian Victor, Boeriu Stefan, Boeriu Iliu, Băcilă Nicolae, Bărsan Nicolae, Valeriu Boeriu, Bărsan P. Valeriu, Rotariu Iacob, Boeriu Nicolae, Ursula Simion, Boldis Nicolae, Moldovan Stefan, Urian Ion Gheorghe, Posta Ioan, Strambu Gheorghe Nr.11, Strambu Simion, Vornica Nicolae, and Pop Toma Nr.18A.

Lista ilustrațiilor:

Fig. 1 – Iacob Rotar în SUA (1913).

Fig. 2 – Iacob Rotar și soția sa la căsătorie.

Fig. 3 – Iacob Rotar soldat (1916).

Fig. 4 – Iacob Rotar și familia sa (1917).

Fig. 5 – Iacob Rotar și familia sa (1934).

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5